

БЛОК "ПОСТАНОВКА КЛІЗМ"

Одним із показань до постановки клізм є закреп. Закреп — це тривала затримка калу в кишках. Закреп буває органічним, що пов'язаний з механічною перешкодою — в разі звуження кишки пухлиною, спайками, а також функціональний, який пов'язаний з недостатнім руховим режимом, вживанням легкозасвоюваної їжі, слабкістю черевного пресу, тривалим лежанням у ліжку.

Закреп може погіршувати стан хворого, тому що зворотно всмоктуються шкідливі для організму продукти обміну, що веде до самоотруєння.

Починає боліти голова, знижується апетит, здувається кишечник. Закреп при захворюваннях серцево-судинної системи може викликати напад болю в ділянці серця, підвищення кров'яного тиску.

Якщо стан здоров'я дозволяє, підвищуючи фізичну активність, регулюючи склад харчового раціону із збільшенням в дієті овочів та фруктів (капуста, буряки, чорнослив, банани, а також одноденний кефір) можна нормалізувати випорожнення.

Коли вказані засоби не допомагають, ставлять клізму, тобто вводять в нижній відрізок товстої кишки рідину з лікувальною та діагностичною метою.

Блок "Постановка клізм" включає практичні навички:

Ном ер п/п	Назва практичного навичку	Рівень відповід альності
А.	Техніка постановки очисної клізми. Особливості застосування клізм дітям.	3
Б.	Техніка постановки олійної клізми.	3
В.	Техніка постановки гіпертонічної клізми.	3
Г.	Техніка постановки емульсійної клізми.	3
Г.	Техніка постановки сифонної клізми.	4
я	Техніка постановки медикаментозної клізми.	3
Е.	Техніка постановки крапельної клізми.	4
Є.	Дезінфекція приладдя для клізм.	3

Оснащення блоку:

кухоль Есмарха скляний, емалевий або гумовий з наконечником і краном ємністю 1-1, 5 л; гумовий балон ємністю 150-200 мл, шприц Жане, газовивідна трубка, клейонка, вазелін, вода кімнатної температури 1-1, 5 л, вода підігріта до температури +37-39°C 1-1, 5 л, вода температури +18-20°C — 1-1,5 л, шта- тив-стійка, судно підкладне, відро або миска, фартух клейончастий, гумові рукавички, шпатель, ватні кульки, марлеві серветки, вазелінова або рослинна олія, 10% розчин натрію хлориду, 25% розчин магнію сульфату. Кухоль Есмарха з вмонтованою в гумову трубку

крапельницею, гвинтовий затискувач, грілка, ковдра, лікувальний розчин температурою +36-37°C.

Трубка гумова довжиною 1,5 м і діаметром 1 см, скляна трубка-перехідник, товстий зонд, відро з 10-12 л перекип'яченої води або блідо-рожевого розчину калію перманганату чи 2% розчину натрію гідрокарбонату, лійка скляна або пластмасова ємністю 1-1,5 л, глечик ємністю 1 л, кушетка, господарське мило, рушник, туалетне мило, 3% розчин хлораміну, дистильована вода, електроплита; ємність, промаркірована "Для чистих наконечників", ємність, промаркірована "Для використаних наконечників", бікс, пелюшка, пробірка з бензойно-кислим натрієм.

СХЕМА НАПИСАННЯ АЛГОРИТМУ ПРАКТИЧНОГО НАВИКУ:

Місце проведення.

Оснащення робочого місця.

Попередня підготовка до виконання навичку.

Основні етапи виконання навичку.

ЗАСТОСУВАННЯ КЛІЗМ ДІТЯМ.А. ТЕХНІКА ПОСТАНОВКИ ОЧИСНОЇ КЛІЗМИ. ОСОБЛИВОСТІ

Очисну клізму ставлять при закрепах, перед пологами, з метою підготовки хворих до планових операцій на органах шлунково-кишкового тракту та малого тазу, тазового відділу хребта, при отруєннях, перед поживними клізмами.

Введена рідина подрібнює калові маси, посилює перистальтику, що сприяє випорожненню.

/. Місце проведення:

стаціонар (спеціальна кімната поруч з туалетом), домашні умови, палата стаціонару (для лежачих хворих).

II. Оснащення робочого місця:

Кушетка.

Клейонка.

Штатив-стійка.

Кухоль Есмарха (скляний, емалевий чи гумовий) ємністю 1-1,5 л із наконечником і краном.

Стерильний вазелін у флаконі.

Стерильний шпатель.

Стерильні ватні кульки.

Клейончастий фартух.

Гумові рукавички .

Вода у кількості 1-1,5 л кімнатної температури, I +20°C, I +37-39°C.

Електрична плита.

Господарське мило.

Затискувач.

Миска або відро. Підкладне судно.

Попередня підготовка до виконання навичку:

медичній сестрі:

пояснити хворому мету процедури та заспокоїти його;
одягнути клейончастий фартух, гумові рукавички;
покласти хворого на подовжений край кушетки або ліжка на лівий бік, з підведеними до живота колінами;
під таз хворого підстелити клейонку, край якої опустити в миску або відро (на випадок, якщо хворий не зможе втримати воду у кишці);
якщо хворому заборонено повертатися, процедуру виконують в положенні на спині, але під таз слід покласти валик із ковдри. Хворий повинен зігнути ноги в колінах і розвести в сторони стегна;
заповнити кухоль Есмарха водою у кількості 1-1,5 л: при атонічних закрепах — температурою до +20°C, при звичайних закрепах — 1-20-22°C, при спастичних закрепах — 37-39°C. Відкрити кран, заповнити гумову трубку і наконечник водою, тим самим видалити повітря з гумової трубки, закрити кран. Кухоль при цьому має висіти на штативі-підставці на висоті 1 м;
перевірити цілість наконечника для запобігання пошкодження слизової оболонки кишки;
для полегшення виведення калу у воду можна додати 25 г мильної стружки (господарського мила).

IV. Основні етапи виконання навичку:

Змастити наконечник вазеліном за допомогою ватної кульки. Із флакона вазелін брати за допомогою шпателя.

І та II пальцями лівої руки розвести сідниці хворого і обережно, обертальними рухами ввести наконечник в анальний отвір. Спочатку вводити його в напрямку до пупка, а потім — паралельно хребту.

При наявності гемороїдальних вузлів наконечник слід обережно провести між ними.

Грубе введення наконечника недопустиме, тому що можна поранити стінку прямої кишки.

Якщо наконечник закупорюється каловими масами, його виймають, прочищають і вводять повторно.

Якщо при введенні наконечника він упирається в стінку кишки або калові маси, його витягують на 1-2 см і знову вводять глибше.

Відкрити кран і цим сприяти надходженню рідини в кишечник. Рідина має поступати повільно, щоб не викликати біль у животі.

При відчутті болю в животі під час введення рідини в пряму кишку слід опустити трохи нижче кухоль Есмарха, що зменшить тиск надходження рідини в пряму кишку і зніме біль у животі.

Іноді калові маси дуже щільні і поставити клізму практично неможливо. У такому випадку слід очистити пряму кишку пальцем у гумових рукавичках, а після цього поставити очисну клізму.

Залишити трохи води на дні кувала Есмарха, щоб у кишку не потрапило повітря, закрити кран, витягнути з анального отвору наконечник.

Хворому слід полежати на спині 5-7 хвилин і глибоко дихати, це сприяє розрідженню калових мас.

Після цього хворий повинен випорожнити кишечник у туалеті, лежачі хворі випорожнюють кишечник у ліжку в підкладне судно, яке подає молодша медична сестра.

Якщо після введення рідини в пряму кишку і витягання наконечника, рідина виливається відразу назад, необхідно звести сідниці хворого правою рукою в гумовій рукавичці на 5-7 хвилин. Після цього хворий спорожняє кишечник.

Очну клізму вважають успішною, якщо з водою вийдуть і калові маси»..
Якщо клізма не вдалася, процедуру можна повторити через 1 годину.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ КЛІЗМ ДІТЯМ:

Кількість введеної рідини залежить від віку:

- новонародженим — 30 мл,
- віком від 1 до 3 місяців — 60 мл,
- віком від 3 до 6 місяців — 90 мл,
- віком від 6 до 9 місяців — 120-150 мл,
- віком від 9 до 12 місяців — 180 мл,
- віком від 1 до 2 років — 200 мл,
- віком від 3 до 5 років — 300 мл,
- віком від 6 до 9 років — 400 мл,
- віком від 10 до 14 років — 500 мл.

Дітям для постановки клізм застосовувати м'які гумові або поліетиленові наконечники, гумові груші.

Рідину вводять повільно, без великого тиску.

Після видалення наконечника на кілька хвилин стиснути сідниці дитини, щоб затримати потяг до очищення кишечника.

Б. ТЕХНІКА ПОСТАНОВКИ ОЛІЙНОЇ КЛІЗМИ.

Олійна клізма належить до послаблюючих клізм, які проводять з метою очищення кишечника від калових мас. Олійну клізму можна ставити за допомогою гумового балону або газовивідної трубки і шприца Жане. Олійні клізми призначають при закрепах та запальних процесах у прямій кишці. Механізм дії очисної клізми полягає в тому, що олія обволікає кал і полегшує його виведення. Також під впливом кишкової мікрофлори і соку, олія частково розщеплюється, при цьому утворюються жирні кислоти, які справляють на стінку кишечника слабку подразнюючу дію, що відновлює нормальну перистальтику.

а) Постановка олійної клізми за допомогою гумового балону.

/. Місце проведення:

стаціонар, домашні умови.

П. Оснащення робочого місця:

Гумовий балон ємністю 150-200 мл.

Клейонка.

Клейончастий фартух.

Підкладне судно.

Кушетка або ліжка.

Гумові рукавички.

Стерильні марлеві серветки.

Стерильний лоток.

Стерильний наконечник.

Вазелінова або рослинна олія (соняшникова, кукурудзяна та інші) у ємності — 50-100 мл.

Попередня підготовка до виконання навику:
медичній сестрі:

заспокоїти хворого перед процедурою, пояснити йому, що випорожнення

наступить через 10-12 годин. Тому таку клізму краще ставити ввечері, після її постановки хворий йде спати;

підігріти на водяній бані до температури $+37-38^{\circ}\text{C}$ олію, кількістю 50-100

мл;

одягнути клейончастий фартух та гумові рукавички;

заповнити олією гумовий балон. Для цього стиснути його двома руками і занурити наконечник у олію. Повільно відпускати руки від балону, набираючи а нього олію;

підстелити під хворого клейонку;

покласти хворого на лівий бік, на край кушетки з підведеними до живота колінами;

перевірити цілість наконечника.

Основні етапи виконання навику:

Видалити з балону повітря: для цього тримати балон наконечником догори, натиснути обережно на нього руками до появи олії з наконечника.

Лівою рукою розвести сідниці, оголити задньопрохідний отвір хворого.

Правою рукою тримати гумовий балон, ввести наконечник

обертальними рухами в пряму кишку на глибину до 10 см.

Плавно, без застосування великої сили, натиснути на гумовий балон обома руками, витискаючи з нього олію в пряму кишку. Коли балон стане пустим, не відпускаючи рук від нього (у стиснутому вигляді)

втягнути наконечник з анального отвору. Якщо відпустити руки від балону, то в нього потрапить вміст прямої кишки.

Порадити хворому спокійно полежати, щоб утримати олію в прямій кишці на 10-12 годин.

б) Постановка олійної клізми за допомогою газовивідної трубки та шприца Жане.

/. Місце проведення:

стаціонар, домашні умови.

Оснащення робочого місця:

Стерильна газовивідна трубка.

Стерильний шприц Жане.

Клейонка.

Кушетка або ліжко.

Клейончастий фартух.

Гумові рукавички.

Вазелінова або рослинна олія (соняшникова, кукурудзяна та інші) у ємності - 50-100 мл.

Стерильний лоток, вазелін, марлеві серветки.

Затискувач.

Попередня підготовка до виконання навику:

медичній сестрі:

- заспокоїти хворого перед процедурою, пояснити, що випорожнення наступить через 10-12 годин. Тому таку клізму краще ставити ввечері (хворий в-ючі буде слати);

- - на зс^я- й бг~ ол ю до теутратури +37-38°C, у кількості 50-100 мл; одя-нути клейончастий фартух та гумові рукавички;

заповнити олією шприц Жане;

видалити повітря з конусу шприца до появи в ньому олії;

підстелити під хворого на кушетку клейонку;

покласти хворого на кушетку, на лівий бік з приведеними да живота колінами;

стерильну газовивідну трубку покласти на стерильний лоток, попередньо змастити її на 10-15 см вазеліном за допомогою марлевої серветки.

IV. Основні етапи виконання навик:

Оголити сідниці хворого, I та II пальцями лівої руки розвести сідниці, тримаючи в правій руці газовивідну трубку, ввести її обертальними рухами в пряму кишку на глибину 10-15 см.

Приєднати до газовивідної трубки шприц Жане і, натискуючи правою рукою на поршень, ввести олію в пряму кишку.

Перегнути газовивідну трубку або затиснути затискувачем, від'єднати від неї шприц Жане і набрати в нього трохи повітря.

Приєднати знову шприц Жане до газовивідної трубки і ввести повітря в трубку, щоб залишки олії з неї попали в пряму кишку.

Вийняти газовивідну трубку із шприцом з анального отвору.

Порадити хворому спокійно полежати, щоб утримати олію в прямій кишці протягом 10-12 годин.

V. ТЕХНІКА ПОСТАНОВКИ ГІПЕРТОНІЧНОЇ КЛІЗМИ.

Дія гіпертонічної клізми базується на тому, що для розведення гіпертонічного розчину (який вводиться) до ізотонічної концентрації, в просвіт прямої кишки через кишкову стінку поступає міжклітинна рідина і подрібнює калові маси. Крім цього, міцний сольовий розчин збуджує перистальтику і в результаті через 20-30 хвилин відбувається спорожнення кишечника. її застосовують при закрепах у важкохворих, при набряках, при парезі кишечника після хірургічних втручань на органах черевної порожнини.

а) Постановка гіпертонічної клізми за допомогою гумового балону.

/. Місце проведення:

стаціонар, домашні умови.

II. Оснащення робочого місця:

Кушетка.

Гумовий балон.

Стерильний вазелін у флаконі.

Клейонка.

Клейончастий фартух.

Гумові рукавички.

Підкладне судно.

10% розчин натрію хлориду у флаконі.

25% розчин магнію сульфату або натрію сульфату у флаконі.

Стерильні ватні кульки або марлеві серветки.

Стерильний лоток.

Стерильний наконечник.

Попередня підготовка до виконання навичку:

медичній сестрі:

заспокоїти хворого перед процедурою;

приготувати 10% розчин натрію хлориду: для цього 20 г натрію хлориду розчинити у 200 мл води або одержати цей розчин чи 25% розчин магнію сульфату з аптеки; — підігріти 10% розчин натрію хлориду до температури +37-38°C;

одягнути клейончастий фартух, гумові рукавички;

набрати в гумову грушу 200 мл гіпертонічного розчину натрію хлориду, для цього стиснути руками гумовий балон і занурити наконечник у розчин. Повільно відпускати руки від балону, набираючи в нього рідину; постелити на кушетку клейонку;

покласти хворого на кушетку на лівий бік, з підведеними до живота колінами;

перевірити цілість наконечника;

змастити вазеліном наконечник за допомогою марлевої серветки або ватної кульки.

Основні етапи виконання навичку:

Видалити з гумового балону повітря: для цього тримати балон наконечником догори, обережно натискувати на нього руками до появи розчину з наконечника.

Лівою рукою розвести сідниці, правою рукою тримати гумовий балон і обережно, обертальними рухами ввести наконечник у пряму кишку хворого.

Плавню, без застосування великої сили натискувати на балон обома руками, витискаючи з нього гіпертонічний розчин у пряму кишку.

Коли балон став пустим, не відпускаючи рук від нього (у стиснутому вигляді), витягнути наконечник із анального отвору. Якщо відпустити руки від балону, то в нього потрапить вміст прямої кишки.

Запропонувати хворому полежати 20-30 хвилин, затримати акт дефекації. Після чого лежачим хворим подати підкладне судно в ліжку, ходячі хворі йдуть у туалет для дефекації.

б) Постановка гіпертонічної клізми за допомогою газовивідної трубки та шприца Жане.

/ . Місце проведення:

стаціонар, домашні умови.

II. Оснащення робочого місця:

Стерильна газовивідна трубка на стерильному лотку.

Стерильний шприц Жане на стерильному лотку.

Клейонка.

Кушетка або ліжка.

Клейончастий фартух.

Гумові рукавички.

10% розчин натрію хлориду або 25% розчин магнію сульфату чи натрію сульфату у флаконі.

Вазелін у флаконі.

Стерильні марлеві серветки.

Затискувач.

Попередня підготовка до виконання навику:

медичній сестрі:

заспокоїти хворого перед процедурою;

приготувати 10% розчин хлориду натрію: для цього 20 г речовини розчинити у 200 мл води або одержати готовий 10% розчин натрію хлориду (чи 25% розчин магнію сульфату або натрію сульфату) в аптеці;

підігріти гіпертонічний розчин до температури +37-38°C;

одягнути клейончастий фартух, гумові рукавички;

заповнити гіпертонічним розчином шприц Жане (до 200 мл);

видалити повітря із шприца Жане до появи рідини із конуса;

постелити клейонку на кушетку;

покласти хворого на кушетку на лівий бік, з підведеними до живота колінами;

стерильну газовивідну трубку змастити стерильним вазеліном на 10-15 см

за допомогою марлевої серветки.

Основні етапи виконання навику:

Оголити сідниці хворого.

I та II пальцями лівої руки розвести сідниці, правою рукою ввести обертальними рухами стерильну газовивідну трубку у пряму кишку хворого на глибину 10-15 см.

Приєднати до газовивідної трубки шприц Жане і, натискуючи правою рукою на поршень, ввести розчин у пряму кишку.

Перегнути газовивідну трубку або затиснути затискувачем, від'єднати від неї шприц Жане і набрати в нього трохи повітря.

Приєднати знову шприц Жане до газовивідної трубки і ввести повітря в трубку, щоб залишки розчину з неї потрапили в пряму кишку.

Вийняти газовивідну трубку із шприцом з анального отвору.

Порадити хворому спокійно полежати, щоб утримати розчин у прямій кишці протягом 20-30 хвилин (затримати акт дефекації). Після цього лежачим хворим подати у ліжку підкладне судно, ходячі хворі йдуть у туалет для випорожнення.

Г. ТЕХНІКА ПОСТАНОВКИ ЕМУЛЬСІЙНОЇ КЛІЗМИ.

Емульсійні клізми мають послаблюючу дію, застосовуються при закрепках у важкохворих.

Для приготування емульсії можна взяти одну столову ложку ромашки, залити склянкою крутого кип'ятку, настояти 15-20 хвилин, процідити. До настою ромашки додати 1 жовток, збитий з 1-ю чайною ложкою натрію гідрокарбонату, дві столові ложки вазелінової олії або гліцерину.

Емульсію ще можна приготувати, якщо до 100-150 мл води додати дві столові ложки риб'ячого жиру або рослинної олії.

Після такої клізми спорожнення кишечника настає через 15-20 хвилин.

а) Постановка емульсійної клізми за допомогою гумового балону.

Місце проведення:

стаціонар, домашні умови.

Оснащення робочого місця:

Гумовий балон ємністю 150-200 мл.

Клейонка.

Клейончастий фартух.

Підкладне судно.

Кушетка або ліжко.

Гумові рукавички.

Марлеві серветки.

Стерильний лоток.

Стерильні наконечники.

Емульсійний розчин у флаконі — 200 мл.

Попередня підготовка до виконання навичку:

медичній сестрі:

підготувати по одному із вказаних рецептів емульсію;

підігріти її до температури +37-38°C;

заспокоїти хворого перед процедурою;

одягнути клейончастий фартух та гумові рукавички;

заповнити емульсійним розчином гумовий балон. Для цього стиснути обо

ма руками гумовий балон і занурити наконечник у розчин. Повільно відпускати руки від балону, набираючи в нього емульсійний розчин до 200 мл;

постелити на кушетку клейонку;

покласти хворого на край кушетки на лівий бік, з підведеними до живота ногами;

перевірити цілість наконечника.

Основні етапи виконання навичку:

Видалити з балону повітря: для цього тримати балон наконечником догори, натискувати обережно на нього руками до появи емульсійного розчину з наконечника.

Лівою рукою розвести сідниці хворого, оголити задньопрохідний отвір хворого.

Правою рукою тримати гумовий балон, обертальними рухами ввести наконечник в пряму кишку на глибину до 10 см.

Плавно, без застосування великої сили натискувати на гумовий балон руками, витискуючи із нього розчин в пряму кишку. Коли балон стає пустим, не відпускаючи рук від нього (в стиснутому вигляді), вийняти наконечник з анального отвору. Якщо відпустити руки від балону, то в нього потрапить вміст прямої кишки.

Запропонувати хворому полежати 15-20 хвилин, затримати акт дефекації.

Медична сестра повинна прослідкувати за дією клізми.

В кінці процедури здійснити важкохворому туалет шкіри навколо анального отвору і в ділянці промежини.

б) Постановка емульсійної клізми за допомогою газовивідної трубки та шприца Жане.

Місце проведення:

стаціонар, домашні умови.

Оснащення робочого місця:

Стерильна газовивідна трубка.

Стерильний шприц Жане.

Клейонка.

Кушетка або ліжко.

Клейончастий фартух.

Гумові рукавички.

Емульсійний розчин — 200 мл.

Стерильний лоток.

Вазелін у флаконі.

Марлеві серветки на стерильному лотку.

Затискувач.

Попередня підготовка до виконання навичку:

медичній сестрі:

приготувати емульсійний розчин по одному із вказаних вище рецептів; підігріти його до температури +37-38°C;

заспокоїти хворого перед процедурою;

одягнути клейончастий фартух та гумові рукавички;

заповнити емульсійним розчином шприц Жане до 150-200 мл;

видалити повітря з конуса шприца;

постелити на кушетку клейонку;

покласти хворого на край кушетки на лівий бік, з підведеними до живота колінами;

стерильну газовивідну трубку покласти на стерильний лоток, попередньо змастити її вазеліном чи рослинною олією за допомогою марлевої серветки на 10-15 см.

Основні етапи виконання навичку:

Оголити сідниці хворого, першим і другим пальцями лівої руки розвести сідниці і, тримаючи в правій руці стерильну газовивідну трубку, ввести її обертальними рухами в пряму кишку на глибину 10-15 см.

Приєднати до газовивідної трубки шприц Жане і, натискуючи правою рукою на поршень, ввести емульсійний розчин в пряму кишку.

Перегнути газовивідну трубку або затиснути її затискувачем, від'єднати від неї шприц Жане і набрати в нього трохи повітря.

Знову приєднати шприц Жане до газовивідної трубки і ввести повітря в трубку, щоб залишки емульсійного розчину з неї потрапили в пряму кишку.

Вийняти газовивідну трубку з шприцом із анального отвору.

Порадити хворому полежати 15-20 хвилин, затримати акт дефекації.

Медична сестра повинна прослідкувати за дією клізми.

В кінці процедури здійснити важкохворим туалет шкіри навколо анального отвору і в ділянці промежини.

Г. ТЕХНІКА ПОСТАНОВКИ СИФОННОЇ КЛІЗМИ.

Застосування сифонної клізми засноване на принципі сполучних посудин. Однією із них є кишечник, а другою — лійка на зовнішньому кінці гумової трубки.

Сифонну клізму застосовують при кишковій непрохідності, отруєнні, підготовці хворих до операції на товстій кишці. Сифонна клізма не тільки механічно вимиває кал, вона справляє подразнюючу дію на стінки кишечника, викликаючи перистальтику.

Сифонна клізма — це важка процедура для ослабленого хворого. Тому слід потурбуватися, щоб голова хворого лежала на подушці, а верхня частина тіла була вкрита ковдрою. Слідкувати, щоб під час проведення процедури хворий не змокнув.

/ . Місце проведення:

стаціонар, домашні умови.

Оснащення робочого місця:

Кушетка.

Гумова трубка довжиною 1 м і діаметром 1 см.

Скляна трубка-перехідник.

Товстий зонд.

Скляна або пластмасова лійка ємністю 1-1, 5 л.

Відро з 10-12 л перекип'яченої води або слабкого розчину калію перманганату або 2% розчину натрію гідрокарбонату.

Кухоль.

Відро чи миска для промивних вод.

Клейонка.

Клейончастий фартух.

Гумові рукавички.

Вазелін у флаконі.

Марлеві серветки.

Подушка.

Ковдра.

Попередня підготовка до виконання навичку:

медичній сестрі:

одягнути клейончастий фартух, гумові рукавички;

підготувати відро з перекип'яченою водою або слабким розчином калію перманганату чи 2% розчином натрію гідрокарбонату;

з'єднати товстий зонд з гумовою трубкою через перехідник;

підготувати кухню ємністю 1-1, 5 л, лійку ємністю 1-1, 5 л, відро або миску для промивних вод, вазелін;

заспокоїти хворого;

постелити клейонку на кушетку;

покласти хворого на край кушетки на лівий бік, із приведеними до

живота колінами. Під голову покласти подушку, верхню частину тіла вкрити ковдрою;

поставити біля кушетки відро з 10-12 л води, відро або миску для промивних вод, кухоль;

за допомогою шпателя набрати вазелін із флакону і змастити марлевою серветкою стерильний товстий зонд з боковими отворами на довжину 20-30 см.

IV. Основні етапи виконання навичку:

Розвести лівою рукою сідниці хворого, а правою — обертальними рухами обережно ввести кінець товстого зонда на 20-30 см у пряму кишку.

Приєднати до трубки скляну або пластмасову лійку ємністю 1-1,5 л.

Тримаючи лійку на рівні кушетки в нахиленому положенні, поступово наповнити її водою з кухля.

Наливаючи воду в лійку, одночасно піднімати її на 1 метр вище кушетки, тобто вище тіла хворого. За один раз можна влити у лійку 1-1,5 л води.

При підніманні лійки, вода переходить із системи в кишку. Коли рівень води наблизиться до звуження лійки, останню опускають над мискою чи відром, не перевертаючи її, чекають, доки вона наповниться вмістом кишечника.

Перевертають лійку і виливають її вміст у відро чи миску для промивних вод. Спочатку виділяється вода з каловим забарвленням, потім поступають гази, далі

домішки калу. Це свідчить про ефективність клізми.

Повторно наповнити лійку водою, підняти її на висоту 1 м і повторювати процедуру до тих пір, поки із кишечника не припиниться відходження газів та калу.

Закінчуючи процедуру, від'єднати лійку, опустити гумову трубку у відро на 10-15 хвилин, щоб видалити залишки рідини та гази із кишечника.

Обережно вийняти трубку із кишечника.

Здійснити туалет шкіри навколо анального отвору та промежини.

Перевезти хворого у палату, покласти у ліжку, тепло вкрити ковдрою, при необхідності зігріти грілками.

Д. ТЕХНІКА ПОСТАНОВКИ МЕДИКАМЕНТОЗНОЇ КЛІЗМИ.

Медикаментозні клізми поділяються на клізми місцевої та загальної дії.

Клізма місцевої дії (лікувальна мікроклізма) має протизапальну та обволікаючу дію, її застосовують при запальних процесах у прямій кишці. Вміст такої клізми не перевищує 200 мл. До клізм місцевої дії належать олійні (30-50 мл оливкової олії), крохмальні (5 г крохмалю розводять у 100 мл холодної води і, помішуючи, додають 100 мл кип'ятку). Може використовуватися і настій ромашки (3 столові ложки сухих квіток ромашки залити 1 л кип'ятку, настояти дві години, процідити).

Медикаментозні клізми загальної дії застосовують у випадках, коли хворому не можна вводити ліки через рот або парентерально. При цьому способі ліки швидко всмоктуються в кров через гемороїдальні вени, обминаючи печінку. Для загальної дії на організм невелику кількість ліків можна вводити в мікроклізмах (до 200 мл). Для їх виконання можна використовувати гумовий балон або газовивідну трубку із шприцом

Жане. Лікувальні розчини об'ємом 1- 2 л вводять крапельним способом (крапельна клізма) для компенсації втрати організмом великої кількості рідини (пронеси, блювання, проливні поти). Слід пам'ятати, що в нижньому відділі товстої кишки всмоктується вода, ізотонічний розчин натрію хлориду, розчини глюкози та розчинені в них ліки, також частково всмоктуються білки, амінокислоти.

а) Техніка постановки медикаментозної клізми за допомогою гумового балону.

Місце проведення:

стаціонар, домашні умови.

Оснащення робочого місця:

Кушетка або ліжко.

Клейонка.

Клейончастий фартух.

Гумові рукавички.

Гумовий балон ємністю 100-200 мл.

Вазелін у флаконі.

Шпатель.

Ватні кульки чи марлеві серветки.

Лікувальний розчин у кількості 100-150 мл.

Кухоль Есмарха.

1-1, 5 л води кімнатної температури..

Попередня підготовка до виконання навичку:

медичній сестрі:

одягнути клейончастий фартух, гумові рукавички;

за 40-60 хвилин до постановки медикаментозної клізми необхідно поставити очисну клізму;

лікувальний розчин у кількості до 200 мл підігріти до $t +36-37^{\circ}\text{C}$;

набрати у гумовий балон 100-150 мл лікувального розчину: для цього стиснути обома руками гумовий балон і занурити наконечник у лікувальний розчин. Повільно відпускати руки від балону, заповнюючи його лікувальним розчином;

змастити наконечник гумового балону вазеліном за допомогою марлевої серветки, набираючи вазелін із флакону шпателем;

провести психологічну підготовку хворого;

хворого покласти у ліжко на лівий бік із зігнутими та приведеними до живота колінами. На ліжко попередньо постелити клейонку;

перевірити цілість наконечника гумового балону;

видалити повітря з гумового балону.

Основні етапи виконання навичку:

Розвести сідниці хворого лівою рукою, правою — обережно ввести обер-тальними рухами наконечник гумового балону в анальний отвір.

Плавно, без застосування великої сили, натиснути на гумовий балон

обома руками, випускаючи із нього лікувальний розчин в пряму кишку.

Коли балон спорожніє, не відпускаючи від нього рук (в стиснутому вигляді), вийняти наконечник із анального отвору.

Порекомендувати хворому спокійно полежати не менше 1 години.

б) Техніка постановки медикаментозної клізми за допомогою газовивідної трубки та шприца Жане.

/ . Місце проведення:

стаціонар, домашні умови.

Оснащення робочого місця:

Кушетка або ліжко.

Клейонка.

Клейончастий фартух.

Гумові рукавички.

Стерильна газовивідна трубка.

Стерильний шприц Жане.

Вазелін у флаконі.

Шпатель.

Ватні кульки або марлеві серветки.

Ковдра.

Затискувач.

Лікувальний розчин у кількості 100-150 мл.

Стерильний лоток.

Попередня підготовка до виконання навичку:

медичній сестрі:

одягнути клейончастий фартух, гумові рукавички;

за 40-60 хвилин до постановки медикаментозної клізми зробити хворому очисну клізму;

лікувальний розчин у кількості 100-150 мл підігріти до температури +36-37 °С;

набрати лікувальний розчин у шприц Жане, видалити із нього повітря; змастити газовивідну трубку вазеліном за допомогою марлевої серветки на 10-15 см від заокругленого кінця, покласти її на стерильний лоток; постелити на кушетку клейонку;

покласти хворого на кушетку на лівий бік, із зігнутими та приведеними до живота колінами;

провести психологічну підготовку хворого.

Основні етапи виконання навичку:

Лівою рукою розвести сідниці хворого, правою — ввести газовивідну трубку у пряму кишку на глибину 10-15 см. Вводити обертальними рухами, обережно.

Приєднати до газовивідної трубки шприц Жане з лікувальним розчином і, натискуючи правою рукою на поршень, повільно ввести лікувальний розчин у пряму кишку.

Перегнути газовивідну трубку або затиснути затискувачем, від'єднати від неї шприц Жане і набрати в нього трохи повітря.

Знову приєднати шприц Жане до газовивідної трубки і ввести повітря у трубку, щоб залишки лікувального розчину потрапили в пряму кишку.

Вийняти газовивідну трубку із анального отвору.

Порадити хворому спокійно полежати в ліжку не менше 1 години.

Е. ТЕХНІКА ПОСТАНОВКИ КРАПЕЛЬНОЇ КЛІЗМИ.

Введення лікувальних розчинів об'ємом 1-2 л здійснюють за допомогою крапельних клізм. Крапельний спосіб введення є більш доцільними, бо при цьому рідини не розтягує кишку, не посилює перистальтики, не викликає дефекацію, а всмоктується, поступаючи краплями.

Температура рідини, яку вводять за допомогою крапельної клізми, має бути в межах +38-40°C, тому до кухля Есмарха прикріплюють грілку або кладуть її по ходу гумової трубки на ліжку ближче до хворого.

Крапельні клізми ставлять для поповнення організму рідиною, частіше всього вводять 5% розчин глюкози, ізотонічний розчин натрію хлориду.

/ . Місце проведення:

стаціонар.

Оснащення робочого місця:

Ліжко.

Клейонка.

Клейончастий фартух.

Гумові рукавички.

Кухоль Есмарха із вмонтованою в нього гумовою трубкою з крапельницею.

Затискувач.

Стерильний наконечник.

Вазелін у флаконі.

Марлеві серветки.

Шпатель.

Гумова грілка з теплою водою.

Ковдра.

Стерильна газовивідна трубка.

Перехідник.

Штатив-підставка.

Лікувальний розчин в кількості 1-2 л, підігрітий до +36-37°C.

Попередня підготовка до виконання навику:

медичній сестрі:

підготувати систему для крапельної клізми. Для цього по ходу гумової трубки, що відходить від кухля Есмарха, вмонтувати крапельницю, приєднати затискувач;

підвісити кухню Есмарха на штативі-підставці на висоті 1 м, заповнити кухню лікувальним розчином, підігрітим до температури +36-37°C;

відкрити кран біля наконечника і заповнити гумову трубку, крапельницю розчином, видалити з гумової трубки повітря (рідина з'являється з наконечника). Наконечник краще замінити тонкою газовивідною трубкою, яку слід приєднати до гумової трубки, що відходить від кухля Есмарха за допомогою перехідника;

затискач загвинтити на гумовій трубці таким чином, щоб рідина надходила з гумової трубки у пряму кишку крапельно, а не струменем.

Перевірити роботу крапельниці, закрити кран;

перевірити цілість наконечника, змастити його вазеліном за допомогою марлевої серветки або змастити газовивідну трубку на 15-20 см;

постелити на кушетку клейонку;

покласти хворого на кушетку на лівий бік, із зігнутими та приведеними до живота колінами.

IV. Основні етапи виконання навички:

Оголити сідниці хворого, розвести Тх лівою рукою, правою рукою — ввести в анальний отвір змащену вазеліном газовивідну трубку на глибину до 20 см (або наконечник). Відрегулювати затискувачем частоту крапель лікувального розчину у кількості 60-80 крапель за хвилину.

До кухля Есмарха приєднати теплу грілку або покласти грілку на гумову трубку поряд із сідницями хворого, щоб рідина надходила у кишечник у теплому вигляді, для кращого її всмоктування.

Вкрити хворого ковдрою, тому що ця процедура триває кілька годин.

Під час процедури слідкувати, щоб трубка не перегнулася і не припинилося надходження рідини. Слідкувати за температурою розчину.

При необхідності в кухоль Есмарха додають ще лікувальної рідини за призначенням лікаря. Протягом доби можна вводити до 2-3 л розчинів.

Коли в кухлі Есмарха залишилася невелика кількість рідини, вийняти газовивідну трубку або наконечник з анального отвору.

Витягнути з-під хворого клейонку, вкрити його ковдрою, надати зручного положення в ліжку.

Є. ДЕЗИНФЕКЦІЯ ПРИЛАДДЯ ДЛЯ КЛІЗМ.

Постановка всіх видів клізм вимагає дотримання правил асептики. Тому приладдя для клізм має бути продезинфікованим після його використання.

/ . Місце проведення:

стаціонар.

Оснащення робочого місця:

Ємність, промаркірована "Для використаних наконечників", з 3% розчином хлораміну.

Ємність, промаркірована "Для чистих наконечників".

Ємність з миючим розчином.

Ємність з дистильованою водою.

Електрична плита.

Бікс.

Пелюшка.

Пробірка з бензойнокислим натрієм.

Автоклав.

Попередня підготовка до виконання навички:

медичній сестрі:

приготувати 3% розчин хлораміну в промаркірованій ємності;

приготувати промаркіровану ємність з дистильованою водою;

підготувати електричну плиту до роботи;

підігріти воду на електроплиті;

підготувати промаркіровані ємності "Для використаних наконечників",

"Для чистих наконечників";

розібрати використані клізми на частини;

помістити їх у ємність "Для використаних систем для постановки клізм".

Основні етапи виконання навичку:

1. Наконечник від кухля Есмарха, гумові трубки занурити у ємність з 3% розчином хлораміну на 1 годину.

Газовивідну трубку, шприц Жане в розібраному вигляді занурити в 3% розчин хлораміну на 1 годину.

Гумову трубку, товстий зонд, які використовуються для постановки сифонної клізми, занурити у 3% розчин хлораміну на 1 годину.

Після замочування промити під проточною водою до зникнення запаху хлораміну, при необхідності знежирити у миючому розчині наконечники, гумові груші, товстий зонд, гумові трубки.

Всі деталі прокип'ятити у дистильованій воді протягом 30 хвилин.

Зберігати їх у посуді, в якому їх кип'ятили, зливши воду.

Кухоль Есмарха і гумову трубку до нього протерти двічі полотниною, змоченою 3% розчином хлораміну, з інтервалом у 10 хвилин, промити водою, висушити.

Товстий зонд, наконечники загорнути в пелюшку, покласти в бікс, а також покласти пробірку із бензойно-кислим натрієм (для контролю режиму стерилізації). Доставити в ЦСВ, де в автоклаві стерилізувати при $+121\text{ }^{\circ}\text{C}$, тиску 1 атм, протягом 45 хвилин. Так слід робити при наявності централізованого стерилізаційного відділення.

